

Čižmář, Miloš

Laténský hrob z Moravského Krumlova (okr. Znojmo) : (k otázce styku halštatského prostředí s keltským)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1973-1974, vol. 22-23, iss. E18-19, pp. 320-322

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109162>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Spona pochází s maximální pravděpodobností z některého z nesčetných zničených (většinou žárových) hrobů z obránské nekropole. Dokládá existenci pohřebiště ještě ve stupni R HC, což ostatně bylo již několikrát konstatováno.² Větší část obdobného lučiku ložkovité spony je již z materiálu z obránského naleziště známa.³ Četné analogie řadí předmět do počátku doby železné na jižní Moravě, tedy do R HC. Bez doprovodného inventáře nelze ovšem sponu datovat podrobněji. Voelku však je zřejmé, že patří ke starším variantám daného typu, které nepřežívají do pozdní doby halštatské. Z hlediska kulturní příslušnosti patří spona pravděpodobně některému hrobu z konce podolské kultury, přežívající na lokalitě do R HC, nebo spíše již hrobům staršího či středního stupně horákovské kultury, které se tu také, byť v nehojně míře, vyskytly.

Vladimír Podborský

Eine Kahnfibel aus Brno-Obfany. Der Autor publiziert einen älteren, der Fachöffentlichkeit bisher völlig unbekannt Fund einer bronzenen Kahnfibel (Abb. 4) aus Brno-Obfany.

Die Fibel wurde i. J. 1949 von Jan Kala in der Trasse „Široké“ unterhalb der Wallburg der Bevölkerung der Urnengräberfelder in Brno-Obfany gefunden, wo sich ein eng mit der Wallburg zusammenhängendes ausgedehntes Gräberfeld ausbreitete.¹ Dieser Gegenstand befindet sich in einer Privatsammlung. Seine Registrierung hat vor allem vom Standpunkt der Kompletierung der Funde von der Wallburg Obfany Bedeutung.

Die Fibel ist 65 mm lang und 32 mm hoch, sehr gut erhalten, lediglich der Nadelhaken ist abgebrochen; die Oberfläche des Gegenstandes ist von hellgrüner Patina bedeckt.

Die Fibel stammt offenbar aus irgendeinem der zahlreichen vernichteten Gräber der Nekropole von Obfany. Sie liefert einen Beweis für die Existenz des Gräberfeldes noch in der Stufe R HC, was übrigens bereits mehrmals konstatiert wurde.² Das grössere Stück eines ähnlichen Fibelbogens ist bereits aus dem Material des Burgwalls von Obfany bekannt.³ Zahlreiche Analogien datieren den Fund in die Stufe R HC ohne Möglichkeit einer näheren Bestimmung. Unter dem Aspekt der Kulturzugehörigkeit ist die Fibel wahrscheinlich irgendeinem Grab der älteren Phase der Horákovské Kultur zuzurechnen.

A. H.

Laténský hrob z Moravského Krumlova (okr. Znojmo)

(K otázce styku halštatského prostředí s keltským)

Roku 1954 podal F. Kaufman krátkou zprávu o nálezů dvou kostrových hrobů, které zjistil při stavbě městských jatek v Moravském Krumlově.¹ Jeden hrob obsahoval typické předměty výbavy keltských hrobů, které ho datují do stupně LT-B2, druhý hrob, který se od něho nacházel asi dva metry, obsahoval však inventář poněkud odlišného charakteru. Poněvadž F. Kaufman materiál z tohoto hrobu nevyobrazil, zůstal tento celek nepovšimnut, a proto pokládám za vhodné na něj znovu upozornit.

Popis hrobu.

V obdélníkové hrobové jámě hluboké 180 cm ležela kostra v natažené poloze, orientovaná JZ (lebka) — sv. Na levé ramenní kosti se nacházel lignitový kruh, na pravé ramenní kosti bronzový kruh, u nohou stála nádoba. V hrobě byl dále zjištěn zlomek šálku, u něhož jsou nálezo-ové okolnosti ovšem nejisté.

Popis nálezů.

1. Nádoba vyrobená v ruce, na rozhraní hrdla a výdutě je umístěn plastický výčnělek. Povrch je tuhovaný a leštěný. R.: v.: 17,1; \varnothing okraje: 16,8; \varnothing dna: 8,5 cm. Inv. č. 29. Obr. 5:3.

2. Okrajový stěp šálku s uchem, hrdlo je od výdutě ostře odsazeno. Povrch je tuhovaný a leštěný. R.: \varnothing okraje: asi 30 cm. Inv. č. 30.

3. Bronzový uzavřený kruh z hladké nezdobené tyčinky. R.: \varnothing kruhu: 8,8 \times 8,5; \varnothing tyčinky: 0,5 \times 0,6 cm. Inv. č. 21. Obr. 5:1.

4. Lignitový kruh, poškozený. R.: \varnothing kruhu: 9,5; \varnothing tyčinky: 0,8 \times 1,1 cm. Inv. č. 20. Obr. 5:2.

Všechny předměty jsou uloženy v muzeu Moravský Krumlov.

Keramika nalezená v hrobě je bezesporu halštatská. Nádoba náleží podle V. Podborského do středního stupně horákovské kultury,² podle J. Nekvasila spíše do staršího stupně.³ Analogická nádoba je známa ze Střelice,⁴ materiál z této lokality však nepochází z uzavřených celků. Zlomek

¹ J. Nekvasil, Horákovská skupina mohylového lidu na jižní Moravě, rkp disertační práce, Brno 1952, I, 237 ad.; M. Šolc, Jižní Morava v době halštatské, PA XLVI, 1955, 104, 128; F. Adámek, op. cit., 106; V. Podborský, Jihomoravská halštatská sídliště — II, SPFFBU E 17, 1972, 24.

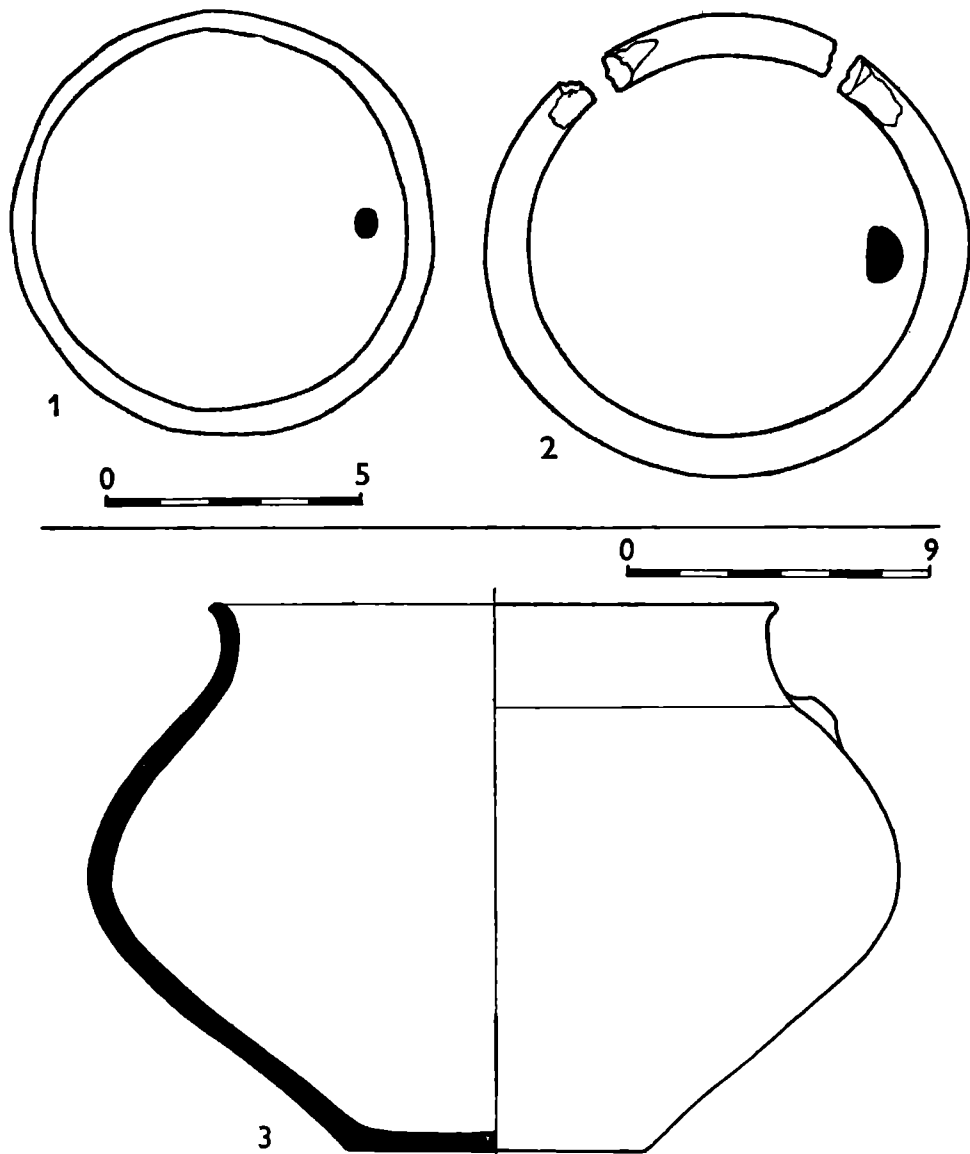
² V. Podborský, Mähren in der Spätbronzezeit, Brno 1970, 62, obr. 13: 6.

³ F. Kaufman, Laténské nálezy z Moravského Krumlova a okolí, AR VI, 1954, 52 ad., obr. 11.

⁴ Laskavé sdělení V. Podborského.

⁵ Laskavé sdělení J. Nekvasila.

⁶ V. Podborský, Jihomoravská halštatská sídliště — I, SPFFBU E 15, 1970, tab. XIV: 9.

Obr. 5. Moravský Krumlov, okr. Znojmo. Obsah laténského hrobu. (Kresba: M. Bálek)

šálku nenáleží sice mezi typické keramické tvary, podle J. Nekvasila však neodporuje výše uvedenému datování.⁵

Bronzové hladké uzavřené kruhy mají původ v době halštatské, běžně se však vyskytují i na keltských pohřebištích v poměrně širokém časovém rozptylu.⁶

⁵ Laskavé sdělení J. Nekvasila.

⁶ J. Filip, *Keltové ve střední Evropě*, Praha 1956, 127.

Halštátskými a laténskými lignitovými kruhy se podrobně zabýval O. Rochna.⁷ Rozdíl mezi nimi spočívá nejen v jejich provedení, ale i v jejich geografickém rozšíření. Halštátské kruhy jsou převážně větší a jejich tyčinka a velkým průřezu je profilovaná. Laténské lignitové kruhy jsou menší a jejich tyčinka má průřez podstatně menší a je hladká. Halštátské kruhy se soustřeďují především v horním Porýní a ve Švýcarsku, z východohalštátské oblasti, ke které Morava náleží, uvádí O. Rochna pouze nález z Býčí skály. Pochází odtud typický profilovaný halštátský lignitový kruh,⁸ celý nález má však v moravském prostředí ojedinělé postavení. Laténské lignitové kruhy se vyskytují převážně ve středoevropské oblasti s hlavním výskytem v Čechách.

Poloha lignitového kruhu z Moravského Krumlova na levé ramenní kosti je typickou dislokací těchto kruhů v keltských hrobech.⁹ Na základě této skutečnosti a tvaru kruhu je možno konstatovat, že se jedná o laténský lignitový kruh. Tyto kruhy jsou na keltských pohřebištích typickým představitelem stupně LT-B2.

Popsaný hrobový celek je tedy možno, podobně jako druhý sousední hrob, datovat do stupně LT-B2. Jak dokládají starší nálezy keltských hrobů z této lokality,¹⁰ jedná se pravděpodobně o součást většího pohřebiště.

Při datování hrobu do stupně LT-B2 je neobvyklou skutečností přítomnost halštátské keramiky. V keltských hrobech a především pak na sídlišťích se sice běžně setkáváme s ručně vyrobenou keramikou halštátského charakteru, tato je však prostých tvarů a je nedílnou součástí laténské keramické produkce. V našem případě však jde o typickou halštátskou keramikou.

Pro posouzení této skutečnosti je především nutné upozornit na některé hrobové celky z keltských pohřebišť na jihozápadním Slovensku. B. Benadík odtud uvádí několik hrobových celků (Velká Maňa, Trnovec nad Váhom — Horný Jatov, Bajč-Vlkanovo), kterými dokládá dotek mladohalštátského obyvatelstva s keltským osídlením.¹¹ Zvláště v hrobě č. 22 ve Velké Maně se vyskytl obdobný keramický tvar jako v Moravském Krumlově.¹² Podobné hrobové celky se vyskytují i na území východního Slovenska (Cejkov),¹³ Maďarska (Rozvagy)¹⁴ a severozápadního Rumunska (Ciumesti).¹⁵

Hrobový celek z Moravského Krumlova je tedy dokladem k otázce přežívání halštátské hmotné kultury do doby laténské. To ovšem podle mého názoru v žádném případě nemusí znamenat, že se jedná zároveň i o doklad přežívání halštátského obyvatelstva. Skutečností však je, že podobné hrobové celky z jiných území se takto interpretují.

Miloš Čizmář

Das latènezeitliche Grab aus Moravský Krumlov, Bezirk Znojmo. (Zur Verkehrsfrage zwischen der hallstattzeitlichen und keltischen Umwelt)

Die Publikation des älteren Fundes von einem Skelettgrab, das ein mit der Hand erzeugtes Gefäß (Abb. 5:3), ein Bruchstück der Tasse, einen Bronzering (Abb. 5:1) und einen Lignitring (Abb. 5:2) beinhaltet. Das Gefäß und das Bruchstück der Tasse ist in die ältere, beziehungsweise in die mittlere Stufe der Horákov-Kultur einzuordnen, der Bronzering ist nicht genügend chronologisch empfindlich. Die Dislokation im Grab (auf dem linken Armknochen) und eine typische Form datieren den Lignitring und dadurch auch das ganze Grab in die Latènezeit (Stufe LT-B2). Etwa zwei Meter vom Grab entfernt wurde ein weiteres keltisches Grab von derselben Stufe festgestellt.

Die latènezeitlichen Gräber mit der hallstattzeitlichen Keramik kommen auch auf den anderen Gebieten (die Südwestslowakei — Velká Maňa, Trnovec nad Váhom — Horný Jatov, Bajč-Vlkanovo, die Ostslowakei — Cejkov, Ungarn — Rozvagy, das Nordwestrumänien — Ciumesti) auf und sind zum Beweis des Überlebens von hallstattzeitlichen Bevölkerung in die Latènezeit interpretiert (B. Benadík). Sicher jedoch bewiesen sie nur das Überleben der materiellen Kultur.

M. Č

Železářská redukční pec z Nejdek (okr. Břeclav)

Z novějších archeologických výzkumů pochází z jižní Moravy několik železářských zařízení (např. Plaveč, Bezkov). K doplnění lze uvést nález železářské redukční pece z bývalé Czuczukovy

⁷ O. Rochna, Hallstattzeitlicher Lignit- und Gagat-Schmuck. Zur Verbreitung, Zeitstellung und Herkunft, Fundberichte aus Schwaben N. F. 16, 1962, 44 ad.; *tjž*, Zur Herkunft der Manchingener Sapropeit-Ringe, Germania 39 1961, 329 ad.

⁸ Laskavé sdělení J. Nekvasila.

⁹ J. Břeň, Černé (švartnové) náramky v českém latěnu, Sborník NM IX, 1955, 27; O. Rochna, op. c. 340.

¹⁰ J. Filip, op. c. 402. Zde uvedena starší literatura.

¹¹ B. Benadík, Chronologické vzťahy keltských pohrebisk na Slovensku, SIA X, 1962, 342 ad.; *tjž*, Obraz doby laténskej na Slovensku, SIA XIX, 1971, 472.

¹² *Tjž*, SIA X, 1962, obr. 2: 6.

¹³ *Tjž*, Mladohalštátské nálezy v dobe laténskej, Archeologické štúdijské materiály I, 1964, 85 ad.

¹⁴ I. Hunyadi, Die Kelten im Karpatenbecken, Budapest 1942, Taf. IV, V.

¹⁵ V. Zirra, Un cimitir celtic în nord-vestul Romaniei, Ciumesti I, Maranures 1967, 48 ad.